

Ministerie van OCW en Ministerie van VWS
Mevrouw E. de Kler en Mevrouw H. Post
Postbus 20350
2500 EJ 'S-GRAVENHAGE

BR130408

Algemeen Overleg
onderwijs en zorg

15 februari 2018

Geachte commissieleden,

Op donderdag 21 februari gaat u in gesprek met de minister van OCW en minister van VWS in een algemeen overleg over onderwijs en zorg. Ieder kind heeft recht om te leren, zich te kunnen ontwikkelen en om volwaardig mee te kunnen doen in de maatschappij (uitgangspunt in het VN-verdrag handicap en VN-verdrag rechten van het kind). Per Saldo is blij dat er aandacht is voor zorg tijdens onderwijstijd. De genoemde maatregelen in de brief, die de ministers op 23 november 2018 naar de Kamer hebben verzonden, bieden echter nog geen oplossing voor een gedeelte van de doelgroep, zoals de jongen in het onderstaande voorbeeld.

Tim is een jongen van 14 jaar met een hoog IQ en ASS problematiek. Anderhalf jaar geleden is hij gestart op de HAVO. Wat intelligentie betreft zou Tim dit niveau makkelijk aankunnen. Dit blijkt ook uit verschillende testen. Hij is echter snel afgeleid en raakt geïrriteerd door omgevingsgeluiden, veel licht en door drukte in de klas en daarbuiten. Tim zit in een drukke klas van 34 leerlingen. Tim gebruikt al oorkleppen om zich af te kunnen sluiten van omgevingsgeluiden, maar dit helpt onvoldoende en is niet bruikbaar tijdens instructies. Het is voor Tim ook niet mogelijk om dagelijks naar school te gaan, omdat de overprikkeling hem uitput. Hij heeft ondertussen een behoorlijke achterstand opgelopen. Zo doet hij de brugklas voor de tweede keer en halverwege het jaar is het niet duidelijk of hij het dit jaar wel gaat halen. Tim is samen met zijn ouders en psycholoog gaan kijken naar wat hij nodig heeft. Tim heeft een ruimte nodig om zich af en toe terug te kunnen trekken en tot rust te komen. De instructies komen alleen bij hem binnen als daar niet teveel afleiding bij plaatsvindt. Als Tim individueel deze uitleg zou kunnen krijgen in een rustige omgeving kan hij dit beter opnemen. Een kleinere klas zal ook helpen. Er moet rekening gehouden worden met zijn belastbaarheid, zodat hij soms een middag thuis kan blijven om in balans te blijven en tijdig te herstellen. Daarnaast heeft Tim moeite met geordend werken en plannen. Tim en zijn ouders gaan in december in gesprek met Tim's mentor en de zorgcoördinator van school. Die geven aan dat het onmogelijk is om deze ondersteuning te kunnen bieden op HAVO-niveau, daar wordt namelijk wel enige zelfstandigheid verwacht. Tim en zijn ouders geven aan het gevoel te hebben de afgelopen 2 jaar niet gehoord te worden en niet de ondersteuning te krijgen die hij wel nodig heeft om zich te kunnen ontwikkelen. School stelt voor dat Tim vanaf januari naar een andere klas wordt overgeplaatst op VMBO-niveau waar de nodige aanpassingen wel mogelijk zijn. Daar zitten meer leerlingen die Leerwegondersteuning krijgen. Met andere woorden, Tim moet afstromen naar een lager niveau, zodat hij wel de noodzakelijke ondersteuning en aanpassingen kan krijgen die nodig zijn. Dit is niet de oplossing die Tim en zijn ouders voor ogen hadden. Deze teleurstelling heeft zoveel gedaan met Tim, dat hij hierdoor is uitgevallen en thuiszitter is geworden. Tim raakt door deze hele situatie in een depressie. Het vertrouwen in het onderwijs is hij volledig kwijt. Na een intensief behandeltraject, wil men kijken welke mogelijkheden er zijn zodat Tim zich toch kan blijven ontwikkelen. Door de schade die hij heeft opgelopen is het verstandig om dit in een veilige omgeving op te starten. Er wordt gekeken of hij eerst met behulp van IVIO weer tot leren kan komen om vervolgens te kijken om een passende plek in het onderwijs te vinden, hetzij op school, hetzij op een andere locatie dan school. Helaas staat Tim zijn verhaal niet op zich.

Per Saldo vraagt hieronder voor de volgende maatregelen uit onderwijs zorg brief aandacht.

Maatregel 1: Beter financiering van zorg in onderwijstijd voor kinderen met complexe casuïstiek

Deze maatregel heeft veelal betrekking op ernstig meervoudig beperkte (EMB) kinderen die op het speciaal onderwijs zitten en onder de Wet langdurige zorg (Wlz) vallen. De financiering van zorg in onderwijstijd is een ingewikkeld vraagstuk, er ontstaan situaties waarbij zowel de kwaliteit van het onderwijs als de kwaliteit van zorg in het gedrang komen. De kern van de maatregel is het borgen van de kwaliteit van zorg, het creëren van een zo rustig mogelijke leeromgeving, meer duidelijkheid in de regie en verantwoording, het verminderen van de bureaucratie op scholen en het optimaal benutten van de mogelijkheden tot verbetering van de huidige regelgeving door het zorgbudget (tijdens onderwijstijd) over te hevelen naar de school. Scholen geven aan dat dit het eenvoudigste is om vanuit één financieringsvorm te regelen met 1 à 2 zorgaanbieders per school, hierbij zou het persoonsgebonden budget (pgb) uitgesloten worden. Voor een bepaalde groep kan dit zeker werken. Dit geeft rust in de klas wat erg belangrijk is, maar daarnaast is maatwerk om tot ontwikkeling/leren te kunnen komen ook noodzakelijk.

Een combinatie zorg in natura (zin) en pgb voor dezelfde functie (verzorging/ begeleiding) is niet mogelijk. Dit maakt dat ouders voor de zorg thuis geen keuzevrijheid hebben voor een pgb op die functies die ook op school ingezet worden. Dit kan zeker niet de bedoeling zijn. Inperken van de keus voor een pgb is uitgesloten nu het recht in de wet verankerd is.

Daarbij speelt ook dat het voor een groep kinderen van belang is dat er een vaste zorgverlener in de nabijheid van het kind is. Door te werken met 1 à 2 zorgaanbieders per school zullen deze kinderen mogelijk uitvallen, doordat voor hen passende zorg ontbreekt. Ook voor hen moet keuzevrijheid voor een zorgverlener en financieringsvorm mogelijk blijven.

Het komt ook regelmatig voor dat kinderen niet altijd volledige dagen op school aanwezig kunnen zijn door vermoeidheid, onrust of door ziekte. Deze noodzakelijke zorg en of ondersteuning kan thuis niet plaatsvinden, omdat het budget dat daarmee gemoeid is reeds voor de schooltijd wordt ingezet ook al is het kind niet op school. Hoe kan de zorg en of ondersteuning dan alsnog thuis geleverd worden en hoe kan voor deze wisselende uren dan toch een pgb verstrekt worden om dit thuis te organiseren.

Om de bureaucratie/regeldruk te verminderen wil men werken met 'afpraak is realisatie' voor de declaratie en verantwoording van zorgkosten onder schooltijd. Het moet transparant en duidelijk zijn dat het individuele kind wel de zorg en of ondersteuning ontvangt dat het nodig heeft op school.

Wij zijn van mening dat er daarom wel degelijk controle zou moeten zijn of de zorg daadwerkelijk geleverd is en dat budget/zorg overgeheveld wordt als het kind thuis zorg ontvangt tijdens onderwijstijd.

Wij verzoeken u de minister te vragen om maatwerk mogelijk te houden voor diegene waarvoor deze maatregel onvoldoende oplossing biedt. Daarnaast moet keuzevrijheid voor een zorgverlener en pgb voor de zorg thuis geborgd blijven, ook al is zorg tijdens onderwijstijd via de maatregel wel passend.

Maatregel 8: Arrangementen voor kinderen die niet naar volledig onderwijs kunnen groeien

Uit de eerste evaluatie van de Jeugdwet komt naar voren dat in veel gemeenten een goede verbinding tussen jeugdhulp en onderwijs ontbreekt. Ook uit de evaluatie passend onderwijs blijkt dat leraren onvoldoende ondersteund worden door specialisten. Sommige kinderen krijgen daardoor op school niet (tijdig) de ondersteuning en zorg die zij nodig hebben. Anderen gaan zelfs helemaal niet naar school, terwijl dat wel (deels) zou kunnen. Daarnaast is er ook een grote groep kinderen die zich zeker kunnen ontwikkelen maar niet maar niet volledig naar onderwijs toe kunnen groeien. Deze kinderen zijn afhankelijk van maatwerk door middel van onderwijs- zorgarrangementen. Echter, de realisatie van werkelijk maatwerk blijft in grote mate uit. Extra ondersteuning in de vorm van ambulante begeleiding kan hier een oplossing bieden.

Wij zien constructieve initiatieven ontstaan waarbij het wel lukt dat kinderen zich kunnen ontwikkelen. Er zou meer naar dit soort mogelijkheden gekeken moeten worden. Helaas zien we dat veel van dit soort initiatieven ook weer stopgezet worden door de inspectie, terwijl kinderen hier juist wel tot ontwikkeling kunnen komen, dat bij vele scholen zelf niet is gelukt voor deze kinderen. Er worden bijvoorbeeld dezelfde kwaliteitseisen gesteld aan deze initiatieven die voor onderwijsinstellingen gelden, wat voor hen onmogelijk is. Moeten we niet elke kans benutten om talenten te laten groeien.

Wij verzoeken u de minister te vragen passende onderwijs-zorgarrangementen mogelijk te maken, ook als een kind (tijdelijk) op een andere locatie dan school onderwijs zou moeten volgen, desnoods via een experimenteerartikel. Dit zou ook na 18 jaar moeten doorlopen, zodat de ontwikkeling dan ook door kan blijven gaan. Ontwikkeling is essentieel voor de kwaliteit van leven.

Per Saldo roept op het belang van het kind centraal te stellen. Durf 'out of the box' te denken en maak individueel maatwerk mogelijk. Verplicht kinderen niet om vijf dagen per week volledig naar school te gaan als blijkt dat ze dit niet aankunnen. Nu worden kinderen uitgesloten van onderwijs, dat kan niet de bedoeling zijn.

Maatregel 9: Aanpassen Leerplichtwet om onderwijskundig perspectief te betrekken bij vrijstellingen van onderwijs

In deze maatregel wordt voorgesteld de Leerplichtwet aan te passen, zodat expertise van samenwerkingsverbanden wordt meegewogen bij vrijstellingen van inschrijving in het onderwijs. Per Saldo ziet dit niet als een constructieve oplossing. Wij zien vaak dat bij aangeven van handelingsverlegenheid bij leraren samenwerkingsverbanden snel geneigd zijn om kinderen niet verder te ondersteunen. Met maatwerkoplossingen gaan vaak financiële vraagstukken gepaard. We zien nu al dat veel geld voor passend onderwijs op de plank blijft liggen bij samenwerkingsverbanden om de reserves aan te vullen. Dit terwijl er nog niet ingevulde ondersteuningsvragen van leerlingen spelen en er oplossingsmogelijkheden zijn aangedragen. Deze kinderen en ouders worden dus niet gehoord en geholpen. Hoe kan het samenwerkingsverband dan een juiste beslissing nemen in het kader van leerplichtonthefing.

Wij verzoeken u de minister te vragen expertise van een onafhankelijk orgaan, zoals de aanjager uit maatregel 6, mee te wegen bij de vrijstelling van inschrijving van onderwijs in plaats van het betrokken samenwerkingsverband.

Daarnaast willen we nogmaals de toezegging van voormalig staatsecretaris Dekker die hij deed op 15 december 2016 aanhalen: 'de vrijstelling niet is bedoeld "voor scholen die zeggen: 'het is een ingewikkeld kind, we regelen iets met de gemeente zodat ze niet naar school toe hoeven'. Hij verwachtte dat de helft van de afgegeven vrijstellingen onterecht zijn gedaan. Het betreft kinderen die wel degelijk een ontwikkelingsperspectief hebben. De toenmalig staatssecretaris heeft daarom toegezegd alle kinderen die een dergelijke vrijstelling 5 onder a hebben, opnieuw te beoordelen.

Wij verzoeken u de minister te vragen er om duidelijkheid te geven over de uitkomsten van het onderzoek naar aanleiding van de toezegging van voormalig staatsecretaris Dekker. Is al bekend hoeveel kinderen onterecht een vrijstelling hebben ontvangen en is dit inmiddels teruggedraaid? Is er een passende oplossing gevonden voor de kinderen die zich willen en kunnen ontwikkelen met behulp van bijvoorbeeld een maatwerkvoorziening?

Verder vraagt Per Saldo aandacht voor het volgende punt dat niet in de brief onderwijs zorg benoemd wordt.

Recht op onderwijs tot minimaal 21 jaar

De afgelopen jaren pleitte de politiek er voor om de kwalificatieplicht op te schroeven naar de leeftijd van 21 jaar. Hierdoor zouden jongeren tot hun 21e jaar verplicht zijn naar school te gaan, zodat hun kansen op de arbeidsmarkt vergroot worden. Dit staat ook beschreven in het regeerakkoord: 'Het kabinet heeft het voornemen de kwalificatieplicht te verhogen naar 21 jaar. Er worden pilots uitgevoerd in de grote steden'. Dit betreft echter een beperkte groep jong volwassenen die doelloos op de bank hangen en niet willen werken of leren. Er wordt dus energie en geld gestoken in een groep met veel weerstand en die moeilijk te motiveren is.

Er zijn jeugdigen met bijvoorbeeld autisme die zich pas op latere leeftijd goed kunnen ontwikkelen, dit heeft met vertraagde ontwikkeling in de hersenen in de (vroeg) jeugd te maken. Vaak op het moment dat zij 18 jaar worden en/of zich cognitief kunnen ontwikkelen worden zij uitgeschreven door school al zitten ze midden in een leerjaar of zelfs examenjaar. Zij stromen uit naar bijvoorbeeld dagbesteding en verdwijnen helemaal uit beeld bij het onderwijs waardoor zij niet de mogelijkheid krijgen hun diploma of startkwalificatie te halen, terwijl er wel degelijk sprake is van ontwikkelingsmogelijkheden. Hierdoor wordt hen de kans om zich cognitief te ontwikkelen ontnomen mede doordat de financiële middelen stopgezet

worden. Dit komt ook terug in het Internationaal verdrag inzake de Rechten van het kind artikel 28 en 29.

Deze jeugdigen zijn gebaat bij een ontwikkelbudget (op school, maar ook op een andere locatie dan school) dat zij flexibel kunnen inzetten op het moment dat het nodig is en niet stopt wanneer de kwalificatieplichtige leeftijd bereikt is. Ook na hun 18e jaar hebben zij het recht zich te ontwikkelen en moet dit mogelijk gemaakt worden en moeten zij instemmingsrecht hebben op hun onderwijsloopbaan. De kwalificatieplicht zou dus na 18 jaar een recht in plaats van een plicht moeten worden. Door hen deze mogelijkheid te bieden, door te groeien en te ontwikkelen, zullen zij mogelijk in staat zijn om in eigen onderhoud te kunnen voorzien daar waar ze nu vaak afhankelijk blijven van regelingen of uitkeringen en zicht op een baan uitgesloten blijft.

Wij verzoeken u de minister te vragen zo snel mogelijk de leeftijdsgrens voor kwalificatieplicht te verhogen naar 21 jaar en hier een recht van te maken voor degene die na hun 18de jaar nog willen leren. Het zou voor scholen niet mogelijk moeten zijn om jongvolwassenen met ontwikkelingsmogelijkheden zomaar uit te schrijven.

Het leidt bij Per Saldo geen twijfel dat de ervaren knelpunten rondom zorg en onderwijs voor jeugdigen en hun naasten nu serieuze aandacht verdient. Zorg tijdens onderwijstijd moet vanuit alle zorgwetten goed geregeld worden. Het aantal thuiszitters blijft stijgen, waarmee onder andere het doel van de invoering van Passend Onderwijs en de Jeugdwet niet lijkt behaald. Namelijk een betere samenwerking tussen het onderwijs, jeugdhulp en zorg. Gemeenten zien het vaak niet als plicht om jeugdhulp in te zetten om het leren mogelijk te maken. Zij zijn echter wel verantwoordelijk om voorwaarden te scheppen zodat kinderen tot leren kunnen komen en voor alle begeleiding en ondersteuning om dat mogelijk te maken. Zowel het onderwijs als de gemeente heeft zijn verantwoordelijkheid hierin. De oplossing is het mogelijk maken van goede onderwijs-zorgarrangementen gefinancierd door gemeente en onderwijs, waarbij flexibele inzet mogelijk is van jeugdhulp en onderwijskundige ondersteuning. Ouders geven aan hoe wanhopig ze soms zijn, ze worden van het kastje naar de muur gestuurd en zijn het getouwtrek zat. Ze zien hun kind achteruit gaan, in plaats van zich ontwikkelen. Bovendien, door het uitblijven van passend onderwijs, ontstaat er (vaak) vanzelf een jeugdhulpvraag en neemt het risico op escalatie toe. De Tweede Kamer zou zich dit moeten aantrekken. Kwetsbare jongeren mogen niet de dupe worden van systemen, financieringskwesties en starre wet- en regelgeving. Elke jeugdige moet onderwijs én zorg kunnen krijgen, ook als dit op een andere locatie is dan school.

Deze brief wordt in hoofdlijnen ondersteund door Ieder(in).

Heeft u naar aanleiding van deze brief nog vragen dan kunt u contact opnemen met Jacqueline Gomes of met Aline Molenaar.

Met vriendelijke groet,

Aline Molenaar

